

ምዕራፍ ዘጠኝ

የቁጠባ ባህል

የምዕራፍ ዓላማዎች፡ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቁ፤

- የቁጠባ ጠቀሜታን ታውቂያለሽ/ታውቃለህ።
- ስላስፈላጊ ወጪዎችን መቀነስ የቁጠባ አንዱ መገሰጫ መሆኑን ትረጃለሽ/ትረዳለህ።
- ራስን በአቅም ልክና በአቅድ በመምራት እንዴት የቁጠባ ባህልን ማዳበር እንደሚቻል ትገነዘቢያለሽ/ትገነዘባለህ።

9.1 ቁጠባ፤

9.1.1 የቁጠባ ጠቀሜታ፤

- በአካባቢያችሁ በቁጠባ አማካኝነት እራሳቸውን የቻሉ ሰዎችን ታውቃላችሁ? የቀድሞውንና የአሁኑን አኗኗራቸውን በማነፃፀር ለክፍል ጓደኞቻችሁ ግለጹ።

ትርጉህና ወንድሞቿ፤

ትርጉህና ሁለት ወንድሞቿ እናትና አባታቸው በመኪና አደጋ ከሞቱ አንድ ዓመት አልፏቸዋል። ነገር ግን ወላጆቻቸው በሕይወት ሳሉ በቁጠባ ያጠራቀሙት ገንዘብ በመኖሩ ልጆቻቸው ያለችግር መኖራቸውን ቀጥለዋል። ትርጉህ አስተዋይ ልጅ ስለሆነች ታናናሾች ወንድሞቿን በመምራት ያላቸውን ገንዘብ በአግባቡ እየተጠቀሙ ትምህርታቸውን መከታተል እንዳለባቸው አስረዳቻቸው። እናም ገንዘቡን እየመጡ በመውሰድ ተሳስበው ይኖራሉ።

“ወላጆቻችን ባለውለታዎቻችን ናቸው። ይህን ጊዜ እነርሱ ያስቀመጡት ገንዘብ ባይኖር ልንኖር ዛሬ መድረሻችን ምን ይሆን ነበር?” እያሉ ያመለግኟቸዋል።

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. እነትርጉህ ትምህርታቸውን ያሰማቂረጥ ሲማሩ የቻሉት ወላጆቻቸው ባስቀመጡላቸው ገንዘብ መሆኑን ከታሪኩ መረዳት

- ይቻላል። ወላጆቻቸው ገንዘብ የቆጠቡት በድንገት እንደሚሞቱ አውቀው ነው ወይስ አይደለም? መልሳችሁ አዎን ከሆነ እንዴት ሲያውቁ ይችላሉ? መልሳችሁ አይደለም ከሆነ ገንዘብ ሰምን እንዳስቀመጡ አስረዱ።
2. በታሪኩ መሠረት እነትርጉህ ራሳቸውን እስከሚችሉ ድረስ ያለችግር ለመማር ከወላጆቻቸው የወረሱትን ገንዘብ እንዴት መጠቀም ይኖርባቸዋል?

ቁጠባ ብዙ ጠቀሜታዎች አሉት። በተወሰነ ጊዜ የሚገኝ ገቢን በማብቃቃት ለወደፊት ለማስቀመጥና ያልታሰቡ ችግሮች በሚያጋጥሙ ጊዜ እነዚያን ችግሮች ለመቋቋም ይጠቅማል።

ቁጠባ መሰረታዊ ፍላጎቶችን አሟልቶ ለመኖር እጅግ ጠቃሚ ነው። የሰዎች መሠረታዊ ፍላጎቶች የሚባሉት ምግብ፣ ልብስና መጠለያ ናቸው። ቁጠባ ግለሰቦችም ሆኑ ቤተሰቦች ራሳቸውን እንዲችሉና በራስ የመተማመን ችሎታ እንዲኖራቸው ያደርጋል። ራሳቸውን የቻሉ ሰዎች የጥገኝነት ወይም የበታችነት ስሜት አያደርገባቸውም።

ቁጠባ በትምህርት ራስን ለማሳደግ ያስችላል። ስለትምህርት ሲነሳ ብዙ ጊዜ በአእምሮችን የሚመጣው የልጆች ትምህርት ብቻ ሊሆን ይችላል። ነገር ግን ትምህርት እድሜ አይገድብውም። ወላጆች ራሳቸው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሱ ካልሆኑ ኑሯቸውን ለማሻሻል ሲሉ እየሰሩ ሊማሩ ይችላሉ። ለምሳሌ በየትምህርት ቤቶቹና በየኮሌጆቹ የማታ ተከታታይ ትምህርት ክፍሎች የሚማሩ ሰዎች አብዛኛውን ጊዜ መደበኛ ሥራ ያላቸውና የቤተሰብ ኃላፊዎች ናቸው። ይህን ለማድረግ የሚችሉት ግን ከሚያገኙት ገቢ ላይ በመቆጠብ ለትምህርት የሚያስፈልጋቸውን ክፍያ እየሸፈኑ ነው።

ቁጠባ በህመም፣ በእርጅናና በሌሎችም ምክንያቶች የመሥራት አቅም በማይኖርበት ጊዜ የሰውን እጅ ከማየት ያድናል።

የተመቻቸ ኑሮ ለመኖር ይጠቅማል። የተመቻቸ ኑሮ ማለት ራስን ችሎ መኖር ማለት ነው።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ከቤተሰባችሁ ወይም ከምታውቁት የአካባቢ ሁኔታ በመነሳት፣ ከላይ በምንባቡ ከተጠቀሱት የቀጠጣ ጠቀሜታዎች መካከል ሶስቱን ሰክፍል ጓደኛቻችሁ ግለጹሳቸው።
2. በእናንተ ደረጃ ልትቆጥቡት የምትችሉት ነገር ካስ አስረዳ።

9.1.2 ልዩ ልዩ የመቆጠቢያ ዘዴዎች፡

- የመቆጠቢያ ዘዴ ሲባል ምን ማለት ነው? ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኛ ቻችሁ ግለፁ።

አሥር ጊዜ ሰካ አንድ ጊዜ ቀረጥ፤

በአንድ መንደር የዝናብ እጥረት ሊከሰት እንደ ሚችል የተገነዘቡ የግብርና ባለሙያዎች ለሕብ ረተሰቡ ትምህርት ለመስጠት ወደዚያ መን ደር ተጓዙ። በዚህም መሠረት በዚያ አካባቢ የሚኖሩ ሰዎች በሚመጣው ዓመት ለረሀብ እንዳ ይጋለጡ ከወዲሁ ያላቸውን በቁጠባ መጠቀም እንደሚኖርባቸው ባለሙያዎቹ ሰፊ ትምህርት ሰጧቸው።

ከዚያም በኋላ አቶ ተሰማና ባለቤታቸው ወ/ሮ አቻምዮለሽ በዚህ ዓመትና በሚመጣው ዓመት ሊያከናውኗቸው ባሰባቸው ተግባሮች ላይ ተቀም ጠው መነጋገር እንዳለባቸው ተስማሙ።

በዚህ ዓመት ትልቋ ልጃቸው በግል ኮሌጅ ገብታ መማር እንዳለባት አሳምናቸው ሀሳቧን ተቀብ ለዋታል። ወንድ ልጃቸው ደግሞ ባለቤቱ ነፍሰ ጡር ስለሆነች እነርሱ ዘንድ መጥታ ብትወልድ እንደሚሻል ወስነው እስከምትመጣ ድረስ ተዘጋ ጅተው እየተጠባበቁ ነው።

በሦስተኛ ደረጃ ደግሞ ቤታቸውን ከሳር ክዳን ወደ ቆርቆሮ ክዳን መቀየር እንዳለባቸው ቀደም ብለው ወስነው ስለነበር ያንኑ ለማድረግ እየተ ዘጋጁ ናቸው። ለእነዚህ ሁሉ የሚያስፈልጋቸውን ወጪ ለመሸፈን ያሰቡት ደግሞ ከሶስቱ በሬዎቻ ቸው አንዱን፣ በጎተራቸው ከተቀመጠው ያለፈው ዓመት ምርት ደግሞ ሁለት ኩንታል ጥራጥሬ፣ እንዲሁም አንዲት እንቁላል የምትጥል ዶሮና አንዲት ፍየል በመሸጥ ነው።

ከግብርና ባለሙያዎቹ የወሰዱት ትምህርት ግን ሊሰሩ ያቀዱትን ቆም ብለው እንዲያስቡ አድርገ ገቸዋል። ከዚህ ጋር ደግሞ በስራቸው የሚተ ዳደሩ ዘጠኝ የቤተሰብ አባላትን ልብስና ቀለብ የማሟላት ኃላፊነት አለባቸው።

ስለሆነም “አሥር ጊዜ ሰካ አንድ ጊዜ ቀረጥ” እንደሚለው ተረትና ምሳሌ ሊመጣ የሚችለውን ችግር በመገንዘብ ምኞታቸውን ከመፈጸማቸው በፊት ደጋግመው ማጥናት ይኖርባቸዋል።

መልመጃ 3

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. አቶ ተሰማና ወ/ሮ አቻምዮለሽ በዚህ ዓመት ያላቸው እቅዶች ስንት ናቸው? ምንና ምን?
2. ሰወጪ ያሰቡት የገቢ ምንጭ ከችግርቻቸው ጋር ይመጣጠናል ወይስ አይመጣጠንም? እንዴት?
3. ከእቅዶቻቸው ውስጥ ሲሰረዝ የሚችል አስ ወይስ የሰም? መልሳችሁ «አስ» የሚል ከሆነ የትኛው? «የሰም» የምትሱ ከሆነ ሰምን?
4. የባሰሙዎ ምክር መስማትና መከተል ሰምን ይጠቅማል? ታሪኩን መሠረት በማድረግና ከአካባቢያችሁ ተጨባጭ ሁኔታ በመነሳት መል ሰቻችሁን ስጡ።

በአንድ ጊዜ ከተገኘ ብዙ ገንዘብም ሆነ በየጊዜው ከሚገኝ ገቢ እንደ ገቢው መጠን መቆጠብ እጅግ አስፈላጊ ነው። ለመሆኑ የመቆጠቢያ ዘዴዎች የሚባሉት ምንድ ናቸው? ቀጥሎ የቀረቡትን የተ ለያዩ የመቆጠቢያ ዘዴዎችን በምሳሌነት መጥ ቀስ ይቻላል።

ሀ. አላስፈላጊ ወጪዎችን ማስወገድ ወይም መቀነስ፡ አላስፈላጊ ወጪዎችን ማስወገድ ወይም መቀነስ አንዱ የቁጠባ መንገድ ነው። ለምሳሌ ሁለት ልጆቻቸው ወደ ትምህርት ቤት የሚሄዱ ወላጆች ለማሕበር ድግስ ደጋግመው ከሚያወጡት ወጪ ይልቅ የልጆቻቸውን የመማሪያ መሣሪያዎች ማሟላትን ቅድሚያ ሊሰጡት የሚገባ ጉዳይ ነው። እነዚህ ሰዎች በቂ ገንዘብ ከሌላቸው የቅንጦት እቃዎችን መግዛት፣ በየጊዜው ሽርሽር መጓዝ፣ እንግዶችን እየጋበዙ ማብላትና ማጠጣት አይኖርባቸውም።

ሰ. ራስንና ቤተሰብን በእቅድና በአቅም ማስተዳደር፤

ራስንና ቤተሰብን በእቅድና በአቅም ማስተዳደር ሌላው የቁጠባ ዘዴ ነው። በብዙ ኢትዮጵያውን የአኗኗር ዘዴ በርካታ ቤተሰብን አቅፎ መኖርና መደጋገፍ የተለመደ ነው። ይህ ሁኔታ ከፍተኛ የሆነ የእቅድና በአቅም የመኖር ጥበብን ይጠይቃል። የብዙ የቤተሰብ አባላትን የምግብ፣ የልብስ፣ የጤናና የትምህርት ወጪን ለመሸፈን የሚያስችል በቁና አስተማማኝ ገቢ የማይኖርበት አጋጣሚ ብዙ ነው።

ስለሆነም ከድህነት የተነሳ ቤተሰብ ለመበተን፣ ልጆችም ወደ ጎዳና መውጣት ወይም ለጉልበት ብዝሃ የመጋለጥ እድላቸው የሰፋ ይሆናል። በአንድ ጊዜ ለሁሉም የቤተሰብ አባላት አዲስ ልብስ መግዛት ከባድ ሊሆን ይችላል። ወይም ደግሞ ለሁሉም የቤተሰብ አባላት በተመሳሳይ ጊዜ ትልቅ ወጪን የሚጠይቅ ጥቅም ለመፍጠር አስቸጋሪ ይሆናል። በቤተሰብ መካከል አድልዎ ሳይፈጽሙ በመግባባት ማስተዳደር ይገባል። በዚህ ጊዜ ትልቅ ነጥብ ሆኖ የሚመጣው ጥሩ የቁጠባ ባህል ማዳበርና ያንኑ ባህል በቤተሰቡ ዘንድ ግንዛቤ እንዲያገኝ ማድረግ ነው።

የተቆጠበው ገንዘብ በአንድ ጊዜ የሚፈለገውን ሁሉ ማሟላት ካላስቻለ የእያንዳንዱን የቤተሰብ አባል ፍላጎቶችን በማጤን ለሚብሰው ቅድሚያ መስጠት ተገቢ ነው። ቤተሰብን ከመመሥረት አንስቶ ገቢን አብቃቅቶ እጅግ ወሳኝና መሠረታዊ ለሆኑ ወጪዎች ብቻ ለማዋል መወሰን ተገቢ ነው። ቤተሰብን መመጠን፣ ገቢንና ወጪን ማመጣጠን በዕቅድ የመኖር አጋዥ ሁኔታዎች ናቸው።

ሐ. ተቀማጭ ገንዘብ እንዲኖር ማድረግ፤

የባንክ ሂሳብ መክፈት፣ እቁብ መጣል፣ በቁጠባና ብድር ሕብረት ስራ ማሕበር መደራጀት ጥሩ የቁጠባ ዘዴዎች ናቸው። ለመቆጠብ ከፍተኛ የገንዘብ መጠን መመደብ አያስፈልግም። ቁጠባን ትንሽ ትንሽ ሳንቲም በማጠራቀም መጀመር ይቻላል። “ማንቲሞችን ጠብቋቸው፣ ብሮች እራሳቸውን ይጠብቃሉ” የሚል ዘመናዊ አባባል ይህን ጉዳይ አጉልቶ ያሳያል።

መልመጃ 4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. በእቅድ መመራት ማስት ምን ማስት ነው?
2. በቤተሰባችሁ ወይም በሴሎች አካባቢዎች የተሰማዱ ናቸው የምትሰሩትን የቁጠባ ዘዴዎች በጽሑጽ አዘጋጅታችሁ ሰነፍል ያደጃችሁ እንጠብቃቸው።
3. በቤተሰቦቻችሁ መካከል የባንክ ሂሳብ የክፈት ወይም እቁብ የሚጥሱ፣ አስበስዟቸው በቁጠባና ብድር ሕብረት ስራ ማሕበር የተደራጁ አባላት ካሉ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ጠይቃችሁ መልሱን በጽሁፍ ለመምህራችሁ አቅርቡ።

- ሀ. ገንዘብ ወደ ባንክ እየወሰዱ የሚከተሉት በምን ያህል ጊዜ ነው? የሚያወጡትስ?
- ለ. ገንዘቡን ለማውጣት ወደባንክ የሚሄዱት ምን ዓይነት ጉዳይ ሲያጋጥማቸው ነው?

9.2 በአካባቢ የቁጠባ ባህልን የሚጻረሩ ተግባራት፤

ሥዕል 9.1 ቁጠባን የሚጻረሩ ሁኔታዎች

- በሥዕሉ ላይ ያሉት መልእክቶች እንዴት ቁጠባን የሚጻረሩ ሊሆኑ እንደሚችሉ ግለጹ።

- ሀ. ከአቅም በላይ ድገስ፤
  - በአካባቢያችሁ ከአቅማቸው በላይ የሚደግሱ ሰዎች ካሉ የደረሰባቸውን ችግር ግለጹ።

የተደራረበ ችግር፤

ሂሩትና ጸዳሉ የትምህርት ቤት ልብሶቻቸው የተገዙት ከሶስት ዓመት በፊት ነበር። ልብሶቹ መቀየሪያ ስለሌላቸው ከመጠን በላይ አርጅተው ተቀዳድዋል። መቀዳደድ ብቻ ሳይሆን ቀለማቸውም ፈህሏል። ወላጆቻቸውን ሲጠይቁም ለእነርሱ ልብስ መግዣ የሚሆን ገንዘብ እንደሌላቸው ይነግሯቸዋል። ለዚህም ምክንያቱ ወላጆቻቸው የአበልጃቸውን ልጅ መልስ ስለሚጠሩ፣ የተከማቸው ግብር እንዲከፍሉ በመገደዳቸው፣ መጪውን አዲስ ዓመት በዓል ከሌሎች ሰዎች ባላነሰ ሁኔታ ማክበር ስለሚኖርባቸውና ቀጥሎ ለሚከበረው የመስቀል በዓል በሬ ገዝተው ፍራዳ መጣል ስላለባቸው መሆኑን ይዘረዝሩላቸዋል።

መልመጃ 5

በምንባቡ መሠረት በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- ? 1. የእነዚህ ቤተሰቦች ዋነኛ ችግር ምንድነው?
- 2. ደህን ችግር እንዴት ማስወገድ ይችላሉ?

ለ. ኋላቀር አመለካከት፤

- ስለኋላቀር አመለካከት የምታውቁትን ሀሳብ ግለጹ።

የአት ማህደርና የባለቤታቸው እርሮ፤

አቶ ማህደርና ወ/ሮ ትርንጎ ልጃቸው ትዝታ በጠና ታመመችባቸው። በዚህ ጊዜ የህመሟን ምንጭ ለማወቅና መፍትሔ ለመሻት ከአካባቢያቸው ራቅ ብሎ ወደሚገኝ ጠንቋይ ዘንድ ሄዱ። ጠንቋዩ ወደእርሱ የሄዱበትን ጉዳይ ከተረዳ በኋላ ልጃቸውን ለህመም የዳረጋት “በቡዳ መበላቷ” ስለሆነ አንድ ነጭ ሙክት ገዝተው እንዲያመጡለትና ከዚያም መፍትሔውን እንደሚነግራቸው አስረዳቸው።

ሰዎቹ እንደተባሉት ሙክቱን በግ ገዝተው ገቢ አደረጉ። ነገር ግን በጉን ከተቀበለ በኋላ እንደገና ሌላ ወርቅ እንዲገብሩለት ጠየቃቸው። በዚህ ጊዜ ሁለቱ ሰዎች ያላቸውን ገንዘብ አሟጠው ነበር። ይሁን እንጂ “የለንም ብንል መፍትሔውን አይሰጠንም” ብለው ስለሰጉ ከጎረቤታቸው ለመበደርና የታዘዙትን ለመፈጸም ተመልሰው ሄዱ። ይህ ደግሞ ወደ ባሰ ችግር ውስጥ ከተታቸው። የልጃቸው ህመም እየተባባሰ በመሄዱ በእጃቸው

ቸው የነበረውን ንብረታቸውን ማጣታቸው፣ በብድር እዳ መዘፈቃቸው ለጊዜው አልታዩቸውም። ሌላው ቀርቶ ልጆቻቸውን እንኳን በመጪው የትምህርት ዘመን ወደ ትምህርት ቤት ለመላክ እንደማይችሉ አልተገነዘቡትም።

መልመጃ 6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- ? 1. ኋላቀር አመለካከት ማለት ምን ማለት ነው?
- 2. ከላይ እንደቀረበው ሰዎችን ሰጭንቀት እና ስትግር የሚደርጉ ኋላቀር አሠራሮችን ከቤተሰብ በመጠየቅና በመወያየት ለመምህራችሁ በጽሑፍ አቅርቡ።

ኋላቀር አመለካከቶች ሰዎች በኑሯቸው እንዳይሻሻሉ የማድረግ ኃይል አላቸው። ለምሳሌ በይሉኝታ ንብረትን አፍሰሶ ለእይታ የሚውሉ የቅንጦት እቃዎችን መገዛት፣ ለጠንቋይ መገበር የመሳሰሉት ለዚህ ማስረጃዎች ናቸው።

ሴቶችን ከወንዶች ያነሱ አድርጎ መመልከትም ሌላው ኋላቀር አመለካከት ነው። በዚህም የተነሳ ሴት ልጅ ሰርታ የራሷ ንብረት እንድታፈራ አትበረታታም። እነዚህ የተጠቀሱት ልማዶች ቁጠባን የማያበረታቱ ናቸው።

መልመጃ 7

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- ? 1. ኋላቀር አመለካከቶች እንዴት የሰዎች ኑሮ እንዳይሻሻሉ ሲያደርጉ ይችላሉ።
- 2. በአካባቢያችሁ የሚነገሩ ኋላቀር አመለካከቶች ናቸው የምትሰሩትን ጥቀሱ።

9.3 ድህነት፤
9.3.1 የድህነት አስከፊነት፤

ሥዕል 9.2 ከድህነት ገፅታዎች አንዱ

- ከላይ ያለውን ሥዕል በመመልከት የድህነትንና የረሃብን አስከፊነት ግለጹ።

ድህነት ስብዕናን ይነካል። ድህነት የሚወዱትን ያሳጣል። ድህነት ክብርን ያሳጣል። ድህነት ሁለት መልኮች አሉት። የገንዘብ ድህነት አንዱ ነው። ሌላው ደግሞ የአስተሳሰብ ድህነት ነው።

ሁለቱም ለሰዎች በዝቅተኛ ኑሮ መኖርና አርስ በርስ መቃቃር መሰረቶች ናቸው። ሁለቱም ጥገኝነትን ይፈጥራሉ። ጥገኝነት ደግሞ ከራስ አልፎ ጥገኛ የሆኑበትን ሰው ይጎዳል።

የአስተሳሰብ ድህነት ያለበት ሰው ሥራ መሥራት አይችልም። ጠንክሮ መሥራት አይቻል ውም። በሰዎች ትኩረት ላይ ለመኖር ይመኛል። የአስተሳሰብ ድህነት ከገንዘብ ድህነት እጅግ የከፋ ነው።

የገንዘብ ድህነት ጠንክሮ በመሥራትና በእቅድ በመመራት ሊሸነፍ ይችላል። የአስተሳሰብ ድህነት ግን ሊቀየር የሚችለው መሠረታዊ የሆነ የአስተሳሰብ ለውጥ ለማምጣት በሚያስችለው ትምህርት ብቻ ነው።

ከዚህም ጋር አዲስ አስተሳሰብና አሠራርን ለመቀበል ፈቃደኝነትን ይጠይቃል። ለመማርና ለማወቅ ጉጉ መሆንን ይሻል።

መልመጃ 8

- ? የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።**
1. ድህነት ከሚያስከትላቸው ቀውሶች መካከል ሦስቱን ጥቀሱ።
  2. ድህነትና የሥራ ባህል አስመኖር እንዴት የአንድ ሳንቲም ሁለት ገጽታዎች ሊሆኑ እንደሚችሉ በጽሁፍ ለመምህራችሁ አቅርቡ።

9.3.2 የአባዛኝነትና የድህነት ዝምድና።

- አባዛኝ ሰው ማለት ምን ማለት ነው? ከድህነት ጋር በምን ይያያዛል?

ድህነት የሚመጣው በተለያዩ ምክንያቶች ነው። ከእነዚህ ምክንያቶች መካከል ብኩንነት ዋናው ነው። ብኩንነት ያለንን ማናቸውንም ገንዘብ ወይም የንብረት ዓይነት ያለእቅድ ማውጣትና መጠቀም ነው። ለምሳሌ እቁብ የደረሳቸው ሰዎች ያለቁም ነገር ሌሎችን በመጋበዝ የሚበትኑት ከሆነ፣ የመሥሪያና የመገልገያ መሣሪያዎችን ያለጥንቃቄ የሚያንገላቱ ከሆነ እንደ ብኩንነት ይቆጠርባቸዋል። ይህንን ነጥብ በምሳሌ እንመልከተው።

አንድ ጋሪ ነጂ ጋሪውን በየጊዜው አስፈላጊውን

ጥገና እያስደረገ ከተንከባከበው፣ ጋሪው ለረጅም ጊዜ እንዲያገለግለው ማድረግ ነው። ፈረሱንም የሚገባውን ምግብ እየመገበ አስፈላጊውን እረፍት እንዲያገኝ በማድረግ ከተንከባከበው ለረጅም ጊዜ የሚገለገልበትን የገቢ ምንጩን እየጠበቀ ወይም እየቆጠበ ነው።

ነገር ግን ጋሪው ሲጎዳ እያየ ማስጠገኛ ገንዘብ ለማውጣት ከሰሰተ፣ ለፈረሱም ቀለብ መግዣ ሳይመድብ ከቀረ አቅም እያሳጣው ነው። መጨረሻውም የከፋ ይሆናል።

መልመጃ 9

- ? በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።**
1. ቁጠባ የሚጠናከርባቸው ዘዴዎች ምን ምን ናቸው?
  2. ብኩንነት ሰድህነት መንስዔው ነው። ይህ እንዴት ሊሆን እንደሚችል በክፍል ውስጥ በቡድን ሆናችሁ ተወያዩበት።

9.3.3 ድህነትን ለማጥፋት ወጪን መቀነስና ቁጠባን መልመድ።

- ወጪን ለመቀነስ የሚያስችሉ ሁኔታዎች ምን ምን ናቸው?

ወጪን ለመቀነስ አስፈላጊ የሆኑና አስፈላጊ ያልሆኑ ወጪዎችን ለይቶ ማወቅ ወሳኝ ነው። ለምሳሌ የኤሌክትሪክ መብራት በሌለበት መንደር የሚኖር አንድ ገበሬ የኩራዝ ላምባ ለመግዛት ገንዘብ ማውጣት ለእርሱ አስፈላጊ ነው። ነገር ግን ዓመት በዓል በመጣ ቁጥር ለልጆች አዳዲስ ልብስ ማልበስና ከማን አንሼ ፍራዳ መጣል የተጋነኑ ወጪዎች ሊሆኑ ይችላሉ።

የቤተሰብ በዓልና ድግስ ሲኖርም በጣም ቅርበት ያላቸውን ጥቂት ሰዎች ብቻ በመጋበዝ አብሮ ማክበርና ማሳለፍ ሲቻል ከማን አንሼ ፋክክር ቁጥሩ የበዛ ተጋባዥ መጥራትና ማብላት ሊወጡት ከማይችሉት ችግር ውስጥ ይከታል።

መልመጃ 1

- ? የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።**
1. አስፈላጊ የሆኑ ወጪንና አስፈላጊ ያልሆኑ ወጪ ከአካባቢያችሁ ከምታስተውሉት ተጨባጭ ሁኔታ በመነሳት በምሳሌ ገልጹ።
  2. አስፈላጊ ያልሆኑ ወጪ በመቀነስ ድህነትን እንጻዳት ማስወገድ እንደሚቻል በቡድን ውይይት አድርጉበት።

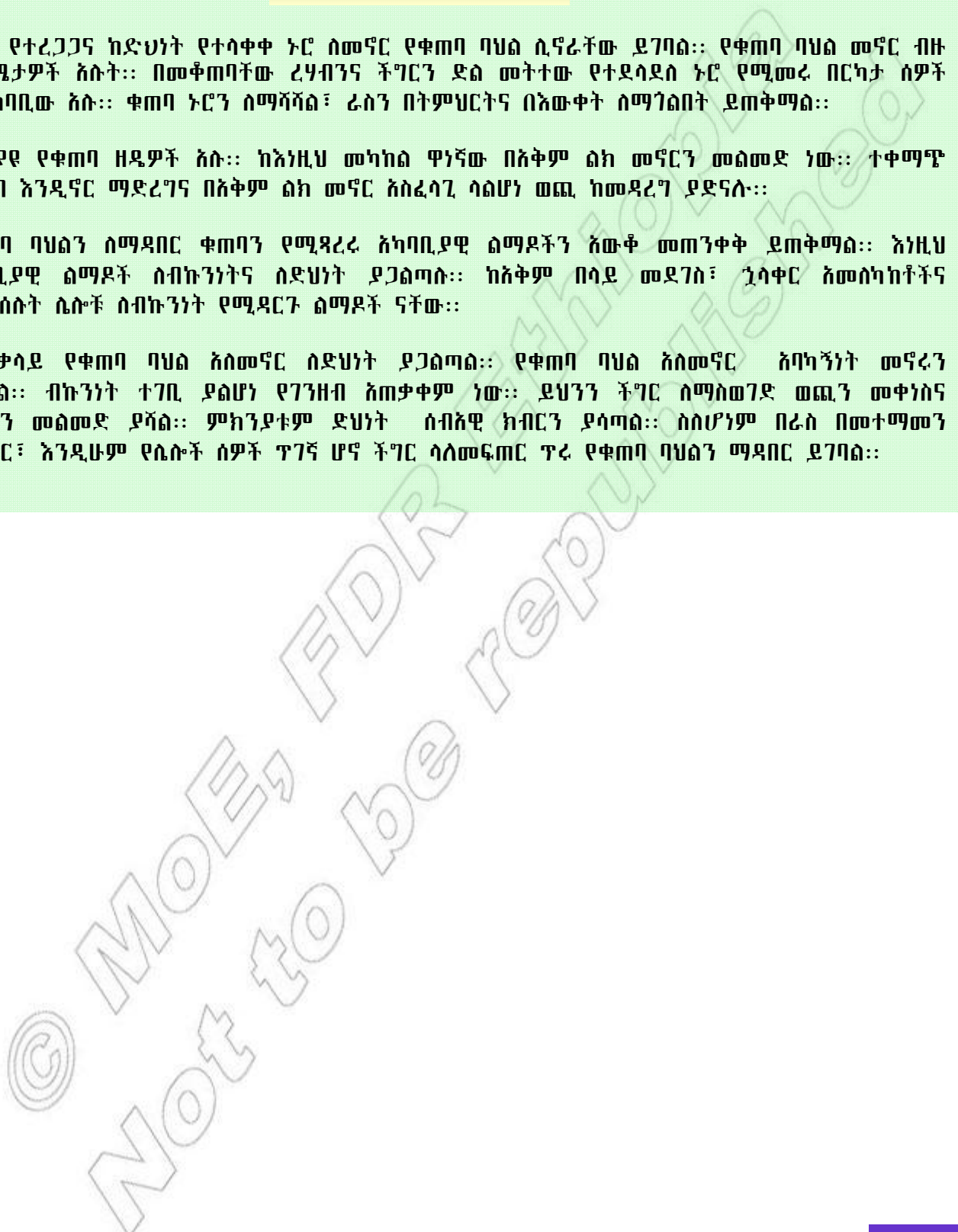
የምዕራፍ ማጠቃለያ

ሰዎች የተረጋጋና ከድህነት የተሳቀቀ ኑሮ ስመኖር የቁጠባ ባህል ሲኖራቸው ይገባል። የቁጠባ ባህል መኖር ብዙ ጠቀሜታዎች አሉት። በመቆጠባቸው ረፃብንና ችግርን ድል መትተው የተደሳደሱ ኑሮ የሚመሩ በርካታ ሰዎች በየአካባቢው አሉ። ቁጠባ ኑሮን ለማሻሻል፣ ራስን በትምህርትና በእውቀት ለማገልበት ይጠቅማል።

የተሰደዩ የቁጠባ ዘዴዎች አሉ። ከእነዚህ መካከል ዋነኛው በአቅም ልክ መኖርን መልመድ ነው። ተቀማጭ ገንዘብ እንዲኖር ማድረግና በአቅም ልክ መኖር አስፈላጊ ሳልሆነ ወጪ ከመደረግ ያድናሉ።

የቁጠባ ባህልን ለማዳበር ቁጠባን የሚዳረሩ አካባቢያዊ ልማዶችን አውቆ መጠንቀቅ ይጠቅማል። እነዚህ አካባቢያዊ ልማዶች ሰብኩንነትና ሰድህነት ያጋልጣሉ። ከአቅም በላይ መደገስ፣ ኃላቀር አመለካከቶችና የመሳሰሉት ሌሎች ሰብኩንነት የሚዳርጉ ልማዶች ናቸው።

በአጠቃላይ የቁጠባ ባህል አስመኖር ሰድህነት ያጋልጣል። የቁጠባ ባህል አስመኖር አባካኝነት መኖሩን ያሳያል። ብኩንነት ተገቢ ያልሆነ የገንዘብ አጠቃቀም ነው። ይህንን ችግር ለማስወገድ ወጪን መቀነስና ቁጠባን መልመድ ያሻል። ምክንያቱም ድህነት ሰብአዊ ክብርን ያሳጣል። ስለሆነም በራስ በመተማመን ስመኖር፣ እንዲሁም የሌሎች ሰዎች ጥገኛ ሆኖ ችግር ሳለመፍጠር ጥሩ የቁጠባ ባህልን ማዳበር ይገባል።

የምዕራፍ ቁጥር ቃሳት

- ደህነት፣** እጦት፣ ችግር፣ ደሃ መሆን።
- ብኩንነት፣** ገንዘብን ያስገግባብ፣ ያስጠቅድና ያስዳግማ ማጥፋት።
- ንብረት፣** ገንዘብ፣ ሀብት፣ ጥሪት።
- የተመቻች ኑሮ፣** በራስ መተማመን ያስበት፣ የተደሳደሰና ችግር የሌለበት ኑሮ።
- ብድር፣** ወደፊት ለመክፈል ቃል በመግባት በጊዜው ሳጋጠመ ችግር መወጣዉ ከሌላ ሰው ወይም አበዳሪ ክፍል የሚወሰድ ገንዘብ ወይም ንብረት።

የምዕራፍ የክሰሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክሰሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ።

I የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «አውነት» ትክክል ካልሆኑ «ሀሰት» ብላችሁ መልሱ።

1. ደሃ የነበረ ሰው ሀብታም ሲሆን እንደሚችል ሁሉ ሀብታምም ሰው ሊደኸይ ይችላል።
2. የአስተሳሰብ ድህነትና የገንዘብ ድህነት ፍጹም ተመሳሳይ ችግሮች ናቸው።
3. የነገር እቅድና ቀጠባ የአንድ ሳንቲም ሁለት ገጽታዎች ናቸው።
4. አንድ ሰው ብድር ሳይበደር ሕይወቱን መምራት አይችልም።
5. በየትኛውም ዓይነት የሥራ መስክ ቢሰማሩ ቀጠባ አስፈላጊ ነው።

II በ “ለ” ሥር የተዘረዘሩትን በ“ሀ” ሥር ከተዘረዘሩት ጋር አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. ድህነት፤	ሀ. ጥገኝነት።
2. የቀጠባ ባህላዊ ተቋም፤	ለ. ምክንያታዊ ያልሆነ ወጪ።
3. ብኩንነት፤	ሐ. ራስን መቻል።
4. ዘመናዊ የቀጠባ ተቋም፤	መ. ባንክ።
	ሠ. ዕቁብ።

III ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. ቀጠባ፤
  - ሀ. ስትውልድ የሚተሳሰፍ ሀብት ማቆየት ማለት ነው፤
  - ለ. የአደጋና የችግር ጊዜ ዋስትና ይሰጣል፤
2. አስፈላጊ ወጪን ማስወገድ ማለት፤
  - ሀ. በእቅድ መኖር ማለት ነው፤
  - ለ. ቤተሰብን መጨቆን ማለት ነው፤
3. ብኩንነት ማለት፤
  - ሀ. ስለቀጠባ አስማሰብ ማለት ነው፤
  - ለ. የሃሳፊነት ስሜት አስመኖር ማለት ነው፤
4. የቀጠባ ባህል ማዳበር ለሰዎች ደህንነት ዋስትና ይሰጣል ሲባል፤
  - ሀ. የራስን ሳብ መጠቀም እርካታን ይሰጣል፤
  - ለ. ቤተሰብ እንዳይፈረስ ይረዳል፤
5. የአስተሳሰብ ድህነት ማለት፤
  - ሀ. ሥራን አስመውደድ ማለት ነው፤
  - ለ. ስጋራ ጥቅም አስማሰብ ማለት ነው፤
  - ሐ. ስኅሳ ቀር ስማድ መገዛት ማለት ነው፤
  - መ. ሁሉም መልሶች ይሆናሉ።

IV የሚከተሉትን ክፍት ቦታዎች ትክክለኛውን ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

1. ቀጠባን ከሚጻጸሩ አካባቢያዊ ስምዶች መካከል _____ እና _____ ሲጠቀሱ ይችላሉ።
2. ከቀጠባ ዘዴዎች መካከል _____ እና _____ ይጠቀሳሉ።

V የሚከተሉትን ጥያቄዎች ባጭሩ መልሱ።

1. የቀጠባ ባህልን ማዳበር ድህነትን ለመዋጋት እንዴት እንደሚረዳ በምሳሌ አስረዱ።
2. የቀጠባ ባህልን ከሚጻጸሩ አካባቢዎች ስምዶች መካከል ቢያንስ ሁለት ምሳሌዎችን በመጥቀስ እንዲህን በምን ዘዴ መቋቋም እንደሚቻል ግለጹ።